Муқәддәс Китап

Инжил 12-қисим

«Колоссиликләргә»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Инҗил 12-қисим

«Колоссиликләргә»

(Расул Павлус Колосси шәһиридики җамаәткә язған салам мәктуп)

Кириш сөз

Расул Павлусниң Колосси шәһиридики җамаәткә йоллиған бу мәктупи униң Римдики зинданда ятқан вақитта Әфәсустики җамаәткә һәм қериндиши Филемонға язған мәктуплири билән тәң йезилған («Кол.» 4:7, 9-10ни «Филе.» 10, 24, вә «Әф.» 6:21 билән селиштуруп оқуң). Шу чағда һәмкари болған Тикикус зиндандики расул Павлусни йоқлашқа Рим шәһиригә барған болса керәк. Шуниң билән Павлусниң бу хәтләрни йезип әвитишигә пурсәт туғулған («Әфәсуслуқларға»дики «кириш сөз»имизни көрүң). Павлус Колосси шәһиригә берип бақмиған, вә у қериндашлар биләнму көрүшүп бақмиған еди. Лекин Колоссидики җамаәттики қериндашлардин Әпафрас Римда униң йенида еди («Кол.» 4:12, 13). Бу хәттин, расул Павлусниң Худаниң пүткүл җамаитигә, һәтта у техи йүз туранә көрүшмигән қериндашларға толиму көңүл бөлидиғанлиғини көрүвалимиз (1:3-11, 2:1-3). Худа һәммимизни Павлусқа охшаш шундақ кәң бағрилиқ қилғай!

Павлусниң уларға ейтқан сөзлиригә қариғанда, җамаәт ичидә езитқулуқ қилғучи бир нәччә адәмләр пәйда болған (Павлус бу хәвәрни башқа адәмләрдин аңлиғанму, яки Худаниң беваситә бәргән вәһийси арқилиқ билгәнму, буни биз билмәймиз). Мошу кишиләр: «Бизгә пәриштиләр тәрипидин «Инҗилға артуқчә қошулған» алаһидә вәһийләр кәлди», шундақла «җамаәткә алаһидә бәрикәт йәткүзидиған бир нәччә қошумчә қаидә-йосунлар бар» дегәндәк сөзләр билән адәмләрни аздурмақта еди. Павлусниң уларға болған җаваплирини: «**Силәр Мәсиһдә толуқдурсиләр**» дәп йекүнлисәк болиду (3:10) — «Мәсиһдин артуқ» һеч немә әзәлдин болуп бақмиған вә һәргиз болмайду! Униңда Худаниң мукәммәл җәвһири туриду! Башқичә җөйлигәнләрниң бешиға ваба чүшсун!

«Қошумчә сөз»имиздә биз пүтүн хәт тоғрилиқ әмәс, бәлки бәзи алаһидә қизиқ нуқта яки қийинлиғи бар айәтләр үстидә азрақ тохтилимиз.

••••••••

Колоссиликләргә

Расул Павлус Колосси шәһиридики җамаәткә язған мәктуп

1 [1-2] Худаниң ирадиси билән Мәсиһ Әйсаниң расули болған мәнки Павлустин вә
қериндаш Тимотийдин, Колосси шәһиридә туруватқан муқәддәс бәндиләргә, йәни
садиқ қериндашларға салам! Худа Атимиздин меһри-шәпқәт вә хатирҗәмлик силәргә
болғай!
[3-4] Биз Мәсиһ Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бәндиләргә бағлиған
муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин кейин, силәр үчүн дуа қилғинимизда силәр
үчүн әршләрдә сақлақлиқ үмүт түпәйлидин Рәб Әйса Мәсиһниң Худа-Атисиға үзлүк-
сиз рәхмәт ейтимиз; [5] Силәр илгири бу үмүт тоғрисида хуш хәвәрдики һәқиқәт сөзлири
арқилиқ аңлиғансиләр; [6] бу хуш хәвәр пүткүл җаһанға йетип келип мевә берип көпәй-
мәкта, шундақла силәргиму йетип келип, силәр уни аңлап Худаниң меһри-шәпқити-
ни һәқиқәтән билип йәткән биринчи күндин башлап у силәрдиму мевә берип көпий-
ип бармақта; [7] силәр хуш хәвәрни сөйүмлүк ишдишимиз Әпафрастин үгәнгәнсиләр; у
ярдимиздә Мәсиһниң садиқ хизмәтчисидур; [8] у бизгә силәрниң Роһта болған муһәбби-
тиңларни аян қилди.
[9] Бу сәвәптин бизму буниң тоғрисида аңлиған күндин башлап силәр үчүн дуа қилип ил-
тиҗа қилишни тохтатмидуқ; тиләйдиғинимиз шуки, Худаниң ирадиси һәртәрәплик
даналиқ вә роһий йорутулуш билән силәрдә толуқ билдүрүлсун. [10] Шундақ болғанда
силәр Рәбгә лайиқ һалда һәртәрәптә Худани хурсән қилип, һәр қандақ гөзәл ишларда
мевә бәргәндә, Худани һәқиқий билишиңлар арқилиқ өсүп йетилисиләр; [11-12] бизни
муқәддәс бәндиләрниң йоруқлуқта болған мирасиға муйәссәр болушқа лайиқ қилған
Атиға тәшәккүр ейтип, Униң шан-шәрәплик қудрити бойичә һәртәрәплик күч билән
һәр ишларда шатлиққа толуп чидамлиқ вә сәвир-тақәтлик болушқа күчләндүрү-
лисиләр. [13] У бизни қараңғулуқниң һөкүмранлиғидин азат қилип, сөйгән Оғлиниң

1:1-2 **«Худа Атимиздин меһри-шәпқәт вә хатирҗәмлик силәргә болғай!»** — бәзи кона көчүрмиләрдә: «Худа Атимиз вә Рәб Әйса Мәсиһдин меһри-шәпқәт силәргә болғай!» дәп хатириләнгән.

1:1-2 Рим. 1:7; Гал. 1:3; Әф. 1:2; 1Пет. 1:2.

1:3-4 **«Биз Мәсиһ Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бәндиләргә бағлиған муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин кейин... Рәб Әйса Мәсиһниң ХудаАтисиға үзлүксиз рәхмәт ейтимиз;»** — толуқ икки айәтниң башқа бирхил тәрҗимиси: «Рәб Мәсиһ Әйсаға бағлиған етиқадиңлар вә барлиқ муқәддәс бәндилиригә бағлиған муһәббитиңлар тоғрилиқ аңлиғандин кейин, Рәб Әйса Мәсиһниң ХудаАтисиға үзлүксиз рәхмәт ейтимиз. Бу етиқат вә муһәббитиңлар силәр үчүн әршләрдә сақлақлиқ үмүттин барлиққа кәлгән». Амма бизниңчә үмүт етиқаттин әмәс, әксичә етиқат үмүттин келиду. Бизниңчә Павлус уларниң келидиған бәхитини көзләп униң үчүн өзи шатлиниду.

1:3-4 Әф. 1:15; Фил. 1:3; 1Тес. 1:2; 2Тес. 1:3.

1:5 1Пет. 1:4.

1:6 Мар. 4:8; Юһ. 15:16.

1:7 **«силәр хуш хәвәрни сөйүмлүк ишдишимиз Әпафрастин үгәнгәнсиләр»** — «ишдишимиз» грек тилида «*(Худаниң)* қуллуғидики ишдишимиз» дегән уқумни билдүриду. Әпафрас Колоссидин кәлгән *(4:12-айәтни көрүң)*. У Павлус вә хизмәтдашлириға ярдәм бәргәнлиги үчүн, Павлус тәкәллуп билән униң ярдимини Колоссидики җамаәтниң ярдими дәп қарайду. Бәзи кона көчүрмиләрдә: «у силәрниң ярдимиңларда Мәсиһниң садиқ хизмәчтисидур» дейилиду.

1:7 Кол. 4:12; Флм. 23.

1:8 **«у бизгә силәрниң роһта болған муһәббитиңларни аян қилди»** — «Роһ» мошу йәрдә Худаниң Муқәддәс Роһи.

1:9 1Кор. 1:5; Әф. 1:15.

1:10 Яр. 17:1; Юһ. 15:16; 1Кор. 7:20; Әф. 4:1; Фил. 1:27; 1Тес. 2:12.

падишалиғиға йөткәп қойди; 14 Униңда һөрлүк-азатлиққа, йәни гуналиримиздин
кәчүрүмгә муйәссәр болдуқ. 15 У болса көрүнмәс Худаниң сүрәт-образидур, пүткүл
каинаттики тунҗидур; 16 чүнки Униңда барлиқ мәвҗудатлар, асмандики болсун, зи-
миндики болсун, көрүнидиған болсун, көрүнмәс болсун, мәйли тәхтләр, ғоҗайинлар,
һөкүмранлиқлар, һоқуқдарлар болсун, барлиқ һәммә Униң тәрипидин вә Униң үчүн
яритилғандур.
17 У һәммидин бурундур, вә һәммә мәвҗудатлар Униңда бир-биригә бағлинип тур-
мақта; 18 У йәнә тәнниң, йәни җамаәтниң бешидур; у башлиништур, өлгәнләрдин
тунҗа болуп тирилгүчидур; буниңдики мәхсәт, Униң пүткүл мәвҗудатлар ичидә һәр
җәһәттин әң үстүн орунда туруши үчүндур. 19 Чүнки Худа Өзиниң мукәммәл җәвһи-
рини Униңда турғузушқа, 20 вә Униң арқилиқ барлиқ мәвҗудатларни Өзи билән
әпләштүрүшкә лайиқ көргән еди, йәни, Униң кресттә төкүлгән қени арқилиқ енақлиқ
елип кәлгәндин кейин, — У арқилиқ мәйли зиминда болсун, әршләрдә болсун барлиқ
мәвҗудатларни Өзи билән әпләштүрүшкә лайиқ көргән еди; 21-22 вә әслидә рәзил әмәл-
лириңлар түпәйлидин Өзигә ят қилинған, көңлүңларда дүшмәнлик болған силәрни-
му, У Өз әтлик тенидә өлүм арқилиқ Өзигә пак-муқәддәс, әйипсиз вә дағсиз һазир қи-
лиш үчүн Өзи билән әп қилған 23 (әгәр силәр етиқатта һул селинип мустәһкәм туруп,
хуш хәвәрдики үмүттин нери қилинмисаңлар); бу хуш хәвәр пүткүл асман астидики
каинатта җакаланған; мәнки Павлус Униңға хизмәтчи қилиндим.
24 Әнди мән силәр үчүн тартқан җапалирим үчүн шатлинимән, вә шуниңдәк Мәсиһниң
җапалирида кам болғанлирини өз әтлиримдә Униң тени, йәни җамаәт үчүн толуқлай-

---

1:13 **«У бизни қараңғулуқниң һөкүмранлиғидин азат қилип, сөйгән оғлиниң падишалиғиға йөткәп қойди»** — «қараңғулуқниң һөкүмранлиғи» җин-шәйтанларниң илкини көрситиду.
1:13 Мат. 3:17; 17:5; Әф. 2:4; 1Тес. 2:12; 2Пет. 1:17.
1:14 **«Униңда һөрлүк-азатлиққа, йәни гуналиримиздин кәчүрүмгә муйәссәр болдуқ»** — «Униңда» мошу йәрдә «Мәсиһдә» дегәнни көрситиду.
1:14 Рос. 20:28; Әф. 1:7; Ибр. 9:14; 1Пет. 1:19.
1:15 **«У болса көрүнмәс Худаниң сүрәт-образидур, пүткүл каинаттики тунҗидур»** — грек тилида мошу йәрдики «тунҗи» адәттә «биринчи болуп туғулған»ни көрситиду. Сөзниң толуқ мәнаси төвәндики 16-17-айәттә көрүлиду; Мәсиһ: *(1)* пүтүн аләм ичидә биринчи орунда туриду; *(2)* вә аләмниң һәммисидин бурун болған; *(3)* аләмгә охшаш «яритилған» әмәс, бәлки әсли Худа Атиси билән биллә мәвҗут болған. Бу 16-20-айәтләрниң мәхсити Мәсиһниң улуқлуғини көрситиш үчүндур.
1:15 Яр. 1:26; 2Кор. 4:4; Фил. 2:6; Ибр. 1:3; ; Кол. 3:10; Яқ. 3:9; Вәһ. 3:14.
1:16 Яр. 1:3; Зәб. 32:6; Юһ. 1:3; Әф. 3:9; Ибр. 1:2.
1:17 **«У һәммидин бурундур, вә һәммә мәвҗудатлар униңда бир-биригә бағлинип турмақта»** — «У һәммидин бурундур» дегән сөз вақит тәрипидин һәм улуқлуқ-муһимлиқ тәрипидинму ейтилиду.
1:18 **«У йәнә тәнниң, йәни җамаәтниң бешидур; у башлиништур, өлгәнләрдин тунҗа болуп тирилгүчидур; буниңдики мәхсәт, униң пүткүл мәвҗудатлар ичидә һәр җәһәттин әң үстүн орунда туруши үчүндур»** — грек тилида мошу айәттики «тунҗи» 15-айәттики «тунҗи»ға охшаш сөздур; адәттә «биринчи болуп туғулған»ни көрситиду.
1:18 1Кор. 15:20; Әф. 1:22; 4:15; 5:23; Вәһ. 1:5.
1:19 **«Чүнки Худа Өзиниң мукәммәл җәвһирини униңда турғузушқа, ... 20 вә Униң арқилиқ ... Өзи билән әпләштүрүшкә...»** — сөзмусөз тәрҗимә қилсақ: «Чүнки *(Худаниң)* барлиқ мукәммәл җәвһирини униңда турушқа лайиқ көргән, *(20)* вә Униң арқилиқ ... Өзи билән әпләштүрүшкә...».
1:19 Юһ. 1:14,16; Кол. 2:9.
1:20 **«Униң кресттә төкүлгән қени арқилиқ»** — Грек тилида «Униң крестидики қан арқилиқ».
1:20 Йәш. 9:6; Юһ. 16:33; Рос. 10:36; Рим. 5:1; 2Кор. 5:18; Әф. 2:14; 1Юһа. 4:10.
1:21-22 **«...силәрниму, У Өз әтлик тенидә өлүм арқилиқ Өзигә пак-муқәддәс, әйипсиз вә дағсиз һазир қилиш үчүн Өзи билән әп қилған...»** — «Униң әтлик тени» Мәсиһниң һәқиқий инсан екәнлигини тәкитләйду.
1:21-22 Луқа 1:75; Әф. 1:4; 5:27; 2Тим. 1:9; Тит. 2:12.
1:23 **«әгәр силәр етиқатта һул селинип мустәһкәм туруп, хуш хәвәрдики үмүттин нери қилинмисаңлар»** — мошу сөзләр адәмләрни ниҗатқаериштүрүшниң шәртини әмәс, бәлки адәмләрдә ниҗатниң мәвҗут болғанлиғиниң аддий испатини көрситиду.
1:23 Юһ. 15:6.

мән; [25] мән җамаәт үчүн Худаниң сөз-каламиға әмәл қилиш үчүн Униң маңа силәрни
дәп тапшурған ғоҗидарлиғи бойичә хизмәтчи қилиндим; [26] бу сөз-каламидики сир бар-
лиқ әсирләрдин вә дәвирләрдин йошурун тутулған, амма һазир муқәддәс бәндилири-
гә ашкариланди; [27] чүнки Худа уларға әлләр арисида әмәлгә ашурулуватқан бу сирниң
шәрәплик байлиқлирини билдүрүшни халиди; бу сир болса шан-шәрәпкә елип барғучи
үмүт болған, силәрдә туруватқан Мәсиһниң Өзидур. [28] Биз уни җакалаймиз, һәр бир
адәмни Мәсиһдә камаләткә йәткән һалда Худа алдида һазир қилиш үчүн барлиқ дана-
лиқ билән һәр бир адәмгә җекиләймиз, һәр бир адәмгә тәлим беримиз. [29] Мән шуниңға
интилип, Униң вуҗудумда ишлигини бойичә күрәш қилип җапа тартимән; Униң вуҗу-
думда ишлигини дәрвәқә толиму зордур.

2 [1] Чүнки мәндә силәр үчүн, Лаодикийәдикиләр үчүн, шуниңдәк дидаримни
көрмигәнләрниң һәммиси үчүн нәқәдәр зор күрәшниң болуватқанлиғини силәргә
билгүзмәкчимән; [2] күришимниң нишани, һәммәйләнниң меһир-муһәббәттә бир-
биригә бағлинип, қәлблириниң риғбәтләндүрүлүши, Худаниң сирини, йәни Мәсиһни
чүшиништә вә толуқ билиштә болған ишәш-хатирҗәмликкә еришиши үчүндур; [3] чүнки
Униңда даналиқниң вә билимниң барлиқ байлиқлири йошурунғандур.
[4] Мениң буни дейишим, һеч кимниң силәрни қайил қиларлиқ силиқ-сипайә гәплири
билән алдимаслиғи үчүндур; [5] чүнки гәрчә тән җәһәтидин силәрдин нери болсамму,
роһ җәһәтидин мән силәр билән биллимән, силәрниң сәптә туруватқиниңларға вә Мә-
сиһгә бағлиған етиқадиңларниң чиңлиғиға қарап шатлинимән. [6] Мәсиһ, Рәб Әйсани
қандақ қобул қилған болсаңлар, шу һалда Униңда меңиңлар, [7] силәр тәлим берилгәндәк
Униңда йилтиз тартип, етиқадиңлар қурулуватқан һалда, етиқатта хатирҗәм қили-
нип, рәхмәт ейтишлар билән ташқинлап турғучи болуңлар; [8] һеч кимниң Мәсиһ бойичә
болмиған, пәйласоплуқ яки бемәна алдамчилиқ билән, инсанлардин кәлгән тәлимләр,

---

1:24 **«Әнди мән силәр үчүн тартқан җапалирим үчүн шатлинимән, вә шуниңдәк Мәсиһниң җапалирида кам болғанлирини өз әтлиримдә Униң тени, йәни җамаәт үчүн толуқлаймән»** — биз бу сирлиқ баян үстидә «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

1:24 Рим. 12:5; 1Кор. 12:27; 2Кор. 7:4; Әф. 3:13; 4:12; 5:23; Фил. 2:17; 2Тим. 2:10.

1:25 **«мән җамаәт үчүн Худаниң сөз-каламиға әмәл қилиш үчүн»** — яки «мән сөз-каламини толуқ җакалаш үчүн» яки «мән сөз-каламини һәммигә җакалаш үчүн». Бизниңчә Павлусниң көздә тутқини өзиниң *(вә башқиларниң)* «Инҗилдики сир»ни җакалиши билән җамаәтниң сани толуқ болуп, җамаәт Худаниң толуқ вәһийисигә муйәссәр болиду вә бу хуш хәвәрниң мәхсити әмәлгә ашурулиду.

1:25 Рим. 16:25; Әф. 1:9; 3:9; 2Тим. 1:10; Тит. 1:3; 1Пет. 1:20.

1:26 Мат. 13:11.

1:27 **«чүнки Худа уларға әлләр арисида әмәлгә ашурулуватқан бу сирниң шәрәплик байлиқлирини билдүрүшни халиди»** — «әлләр» болса «ят әлләр», «Йәһудий әмәсләр»ни көрситиду.

1:27 2Кор. 2:14; 1Тим. 1:1.

1:29 **«Мән шуниңға интилип, Униң вуҗудумда ишлигини бойичә күрәш қилип җапа тартимән; Униң вуҗудумда ишлигини дәрвәқә толиму зордур»** — «күрәш» дегәнлик грек тилида «агон» дейилиду. «Агон» тоғрилиқ «Филиппийлиқларға»дики қошумчә сөз»имизни көрүң.

2:1 **«шуниңдәк дидаримни көрмигәнләрниң һәммиси үчүн...»** — грек тилида: «шуниңдәк әтниң җәһәтидә йүзүмни көрмигәнләрниң һәммиси үчүн...». Шүбһисизки, расул җамаәттә роһ җәһәтидин бир-биримизни тонушимиз мүмкин, демәкчи.

2:2 **«күришимниң нишани, һәммәйләнниң меһир-муһәббәттә бир-биригә бағлинип, қәлблириниң риғбәтләндүрүлүши, Худаниң сирини, йәни Мәсиһни чүшиништә вә толуқ билиштә болған ишәш-хатирҗәмликкә еришиши үчүндур»** — демисәкму, бу «күришим» роһий җәһәттин, дуа-тилавәтләр билән һәр түрлүк җин-шәйтанлар билән қаришилиштики күрәш, әлвәттә.

2:2 Йәш. 53:11; Йәр. 9:22; Юһ. 17:3; Фил. 3:8.

2:3 1Кор. 1:24.

2:4 Әф. 5:6; Кол. 2:18.

2:5 1Кор. 5:3; 14:40.

2:7 1Кор. 1:5; Әф. 3:17.

йәни бу дунийдики «асасий қаидә-қанунийәтләр» бойичә силәрни өз олҗиси қилип
аздурмаслиғи үчүн һези болуңлар; 9 чүнки Униңда, йәни Мәсиһдә, Худаниң барлиқ
мукәммәл җәвһири тән шәклидә туриду; 10 вә силәр Униңда, йәни барлиқ һөкүмдарлар-
ниң һәм һоқуқдарларниң беши Болғучида мукәммәлдурсиләр; 11 силәр Униңда адәм-
ниң қолисиз болған сүннәт билән сүннәт қилинғансиләр; демәк, Мәсиһниң сүнними
билән гуналиқ әткә бағланған тәндин халас қилинғансиләр; 12 Униң билән тәң чөмүл-
дүрүлүштә дәпнә қилинғансиләр; силәр йәнә Уни өлүмдин тирилдүргән Худаниң вужу-
дуңларда ишләйдиғанлиғиға ишәш бағлаш билән Униң билән тәң тирилгәнсиләр.
13 Әнди гәрчә итаәтсизлигиңлар вә әтлириңлардики сүннәтсизлигиңлар түпәйлидин
өлгән болсаңларму, У силәрни Мәсиһ билән биллә җанландурди; һәммә итаәтсизли-
клиримизни кәчүрүм қилип, 14 бәлгүлимиләрдә өз ичигә елинған үстимиздин әрз қи-
лидиған, бизни әйипләйдиған пүтүкләрни өчүрүп ташлиди; У уларни биздин нери қил-
ди, крестқа миқлатқузди. 15 У һөкүмдарлардин вә һоқуқдарлардин олҗа елип, крестта
уларни рәсва қилип уларниң үстидин тәнтәнә билән ғәлибә қилди.
16 Әнди һеч кимниң йемәк-ичмәк, һейт-байрамлар, «йеңи ай» яки шабат күнләр җәһәт-
лиридә силәрниң үстүңлардин һөкүм чиқиришиға йол қоймаңлар; 17 бу ишлар болса
бир көләңгә, халас; униң җисми болса Мәсиһниңкидур!
18 Һеч кимниң силәрни «кичик пеиллиқ» вә пәриштиләргә ибадәт қилишқа дәвәт қилип
инъамиңлардин мәһрум қилишиға йол қоймаңлар; мошундақ кишиләр гуналиқ әтли-

---

2:8 **«һеч кимниң Мәсиһ бойичә болмиған, пәйласоплуқ яки бемәна алдамчилиқ билән, инсанлардин кәлгән тәлимләр, йәни бу дунийдики «асасий қаидә-қанунийәтләр» бойичә силәрни өз олҗиси қилип аздурмаслиғи үчүн һези болуңлар»** — «асасий қаидә-қанунийәтләр» дегән муһим ибарә тоғрисида «қошумчә сөз»имизни көрүң.

2:8 Рим. 16:17; Ибр. 13:9.

2:10 **«вә силәр Униңда, йәни барлиқ һөкүмдарларниң һәм һоқуқдарларниң беши Болғучида мукәммәлдурсиләр»** — «силәр Униңда ... мукәммәлдурсиләр» дегән муһим ибарә тоғрисида «қошумчә сөз»имизни көрүң.

–«барлиқ һөкүмдарлар... һәм һоқуқдарлар...» — һәм асмандики һәм зиминдики барлиқ һоқуққа егә болғанлар.

2:10 Юһ. 1:16.

2:11 **«силәр униңда адәмниң қолисиз болған сүннәт билән сүннәт қилинғансиләр; демәк, Мәсиһниң сүннити билән гуналиқ әткә бағланған тәндин халас қилинғансиләр»** — бу айәттики сүннәт адәмниң тенидә әмәс, бәлки роһ-қәлбидидур, әлвәттә. Демисәкму, «әтлик тән» дегән ибаридә «әт» дегән сөз Инҗилдики алаһидә мәнада ишлитилиду, йәни инсаний гунаға әсир болған тәбиәтни көрситиду.

–«Римлиқларға»дики «әт» тоғрилиқ «кириш сөз»имизни көрүң.

–«Мәсиһниң сүннити» «Мәсиһниң Өзи қилидиған сүннәт», яки «Мәсиһниң өлүми»ни көрситиду. Бу тоғрилиқ «қошумчә сөзимиз»ни көрүң.

2:11 Қан. 10:16; Йәр. 4:4; Рим. 2:29; Фил. 3:3.

2:12 **«Униң билән тәң чөмүлдүрүлүштә дәпнә қилинғансиләр; силәр йәнә Уни өлүмдин тирилдүргән Худаниң вужудуңларда ишләйдиғанлиғиға ишәш бағлаш билән униң билән тәң тирилгәнсиләр»** — бу айәттики «чөмүлдүрүлүш» алди билән суға чөмүлдүрүлүшни көрсәткини билән, у йәнә бәрибир «роһқа чөмүлдүрүлүш»ниму көрситиду. Йәнә жуқурики «суннәт» тоғрилиқ «қошумчә сөзимиз»ни көрүң.

2:12 Рим. 6:4; Гал. 3:27; Әф. 1:19; 3:7.

2:13 **«Әнди гәрчә итаәтсизлигиңлар вә әтлириңлардики сүннәтсизлигиңлар түпәйлидин өлгән болсаңларму,...»** — «әтлириңлардики сүннәтсизлигиңлар» уларниң әслидә *(һәммимиз Мәсиһсиз болған вақтимиздикидәк)* өз «гуналиқ әт»имизгә әсир-қул болғанлиғимизни көрситиду.

2:13 Әф. 2:1.

2:14 **«бәлгүлимиләрдә өз ичигә елинған үстимиздин әрз қилидиған, бизни әйипләйдиған пүтүкләрни өчүрүп ташлиди; у уларни биздин нери қилди, крестқа миқлатқузди»** — бу интайин муһим айәт тоғрилиқ йәнә «қошумчә сөзимиз»ни көрүң. Грек тилида «Униң крестигә миқлатқузди».

2:15 **«У һөкүмдарлардин вә һоқуқдарлардин олҗа елип, крестта уларни рәсва қилип уларниң үстидин тәнтәнә билән ғәлибә қилди»** — бу айәттики «һөкүмдарлар вә һоқуқдарлар» болса җин-шәйтанлар; Мәсиһ улардин алған олҗа болса Өзигә етиқат бағлиған, әслидә җин-шәйтанларниң илкидә турған бизләрни көрситиду, әлвәттә! Башқа бирхил тәрҗимиси «...һөкүмдарларни... қуралсиз қилип...».

2:15 Яр. 3:15; Мат. 12:29; Луқа 11:22; Юһ. 12:31; 16:11.

2:16 Лав. 11:2; 23:2; Рим. 14:2; Гал. 4:10.

2:17 **«бу ишлар болса бир көләңгә, халас; униң җисми болса Мәсиһниңкидур!»** — «җисми» — демәк, «көләңгүни йәргә ташлиған җисим». Бу муһим айәт тоғрисида «қошумчә сөз»имизни көрүң.

2:17 Ибр. 8:5; 10:1.

ридики ой-пикирлири билән һакавурлишип, көргән көрүнүшләргә есиливалмақтидур;
[19] Улар «баш»ни чиң тутқини йоқтур; лекин баштин үгә вә сиңирлар арқилиқ пүткүл тән қувәтлиниду вә бир-биригә бағлинип, Худадин кәлгән авуш билән ашмақта.
[20-21] Әгәр Мәсиһ билән бу дунияидики қаидә-қанунийәтләргә нисбәтән өлгән болсаңлар, немишкә (бу дунияда яшиғанлардәк) «Тутма!» «Тетима!» «Тәгмә!» дегәндәк бәлгүлимиләргә риайә қилисиләр. [22] (бундақ бәлгүлимиләр илкидики нәрсиләрниң һәммиси истемал қилиниш билән йоқилиду)? Мошундақ бәлгүлимиләр пәқәт инсанлардин чиққан көрсәтмиләр вә тәлимләрдин ибарәт, халас; [23] уларда дәрвәқә бирхил пидаийларчә ибадәт, кичик пеиллиқ вә өз тенигә қарита қаттиқ қоллуқ болушни дәвәт қилиш болғачқа, уларда даналиқниң көрүнүши бар; әмәлийәттә бундақ даналиқниң пайдиси йоқтур — улар пәқәт әттики һәвәсләргә йол қойидула, халас.

«Жуқиридики ишларға интилип издиниңлар»

3 [1] Силәр Мәсиһ билән тәң тирилдүрүлгән болсаңлар, әнди жуқуридики ишларға интилип издиниңлар; Мәсиһ шу йәрдә Худаниң оң йенида олтириду. [2] Көңүл-зеһниңларни йәрдики ишларға әмәс, бәлки жуқуриқи ишларға қоюңлар; [3] чүнки силәр өлгәнсиләр, вә һаятиңлар Мәсиһ билән биллә Худада йошурун туриду. [4] Амма һаятимиз болған Мәсиһ ашкариланған чағда, шуан силәр униң билән биллә шан-шәрәптә ашкарилинидиған болисиләр.
[5] Шуңа йәргә тәвә ишларни қилғучи һәр қандақ әзалириңларни, йәни бузуқлуқ, напаклик, иплас һессиятлар, рәзил хаһишлар вә нәпсанийәтчилик (у бутпәрәсликкә баравәрдур)ни өлүмгә мәһкүм қилиңлар; [6] чүнки бу ишлар түпәйлидин Худаниң ғәзиви

2:18 **«һеч кимниң силәрни «кичик пеиллиқ» вә пәриштиләргә ибадәт қилишқа дәвәт қилип инъамиңлардин мәһрум қилишиға йол қоймаңлар...»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «һеч кимниң.... үстүнләрдин һөкүм чиқиришиға йол қоймаңлар...». «Дәвәт қилип» дегән ибарә «бу ишлардин сөйүнүп» дегән мәнасиниму өз ичигә алиду. **«мошундақ кишиләр гуналиқ әтлиридики ой-пикирлири билән...»** — демәк, ой-пикирлири Муқәддәс Роһтин әмәс, бәлки өз гуналиқ әтлири тәрипидин башқурулидиғандур. **«көргән көрүнүшләргә есиливалмақтидур»** — бәзи кона тексттики көчүрмиләрдә «көрмигән көрүнүшләргә есиливалмақтидур» дейилиду. Бизниңчә «көргән» дәп оқуш тоғридур; бу кишиләр көргән «көрүнүшләр» өзиниң хам хияллиридин чиққан, әлвәттә.

2:18 Йәр. 29:8; Мат. 24:4; Әф. 5:6; 2Тес. 2:3; 1Юһа. 4:1.

2:19 **«Улар «баш»ни чиң тутқини йоқтур. Лекин баштин үгә вә сиңирлар арқилиқ пүткүл тән қувәтлиниду вә бир-биригә бағлинип, Худадин кәлгән авуш билән ашмақта»** — «баш» болса Мәсиһдур. Мәсиһниң Өз тени болған җамаәтниң бешидур. «Тән» — җамаәт.

2:20-21 **«Әгәр Мәсиһ билән бу дунияидики қаидә-қанунийәтләргә нисбәтән өлгән болсаңлар...»** — бу муһим айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

2:20-21 Гал. 4:9.

2:22 **«бундақ бәлгүлимиләр илкидики нәрсиләрниң һәммиси истемал қилиниш билән йоқилиду»** — демәк «Тутма! Тетима! Тәгмә!» дегәндәк бәлгүлимиләрниң һәммиси Худа алдида әң муһим иш болған инсанниң ички дунияси билән әмәс, бәлки йемәк-ичмәк қатарлиқлар билән мунасивәтликтур.

2:22 Йәш. 29:13; Мат. 15:9; Тит. 1:14.

2:23 1Тим. 4:8; 5:23.

3:1 Әф. 1:20.

3:3 Рим. 6:2; 8:24; 2Кор. 5:7.

3:4 **«амма һаятимиз болған Мәсиһ ашкариланған чағда, шуан силәр униң билән биллә шан-шәрәптә ашкарилинидиған болисиләр»** — бу муһим айәт тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.

3:4 Фил. 3:21; 1Юһа. 3:2.

3:5 **«йәргә тәвә болған ишларни қилғучи һәр қандақ әзалириңлар...»** — әсли грек тилида «йәргә тәвә болған әзалириңлар...». «йәргә тәвә» дегәнниң мәнаси «бу рәзил дунияға тәвә» дегәнликтур.

3:5 Рим. 7:5, 23; Әф. 4:22; 5:3, 5; 1Тес. 4:5.

итаәтсиз пәрзәнтләргә чүшиду. [7] Силәр булар арисида яшиған вақтиңларда, бундақ
ишлардиму маңғансиләр.
[8] Амма һазир силәр мошуларниңму һәммисини өзәңлардин селиветиңлар — йәни ғәзәп,
қәһр-сәпра, яман нийәтләр, төһмәт, ағзиңлардин чиқидиған иплас сөзләрниму силиве-
тиңлар. [9] Бир-бириңларға ялған сөзлимәңлар; чүнки силәр кона адәмни қилмишлири
билән селиваткәнсиләр, [10] вә йеңи адәмни кийгәнсиләр; йеңи адәм болса өзини Яратқу-
чиниң сүрәт-образи бойичә толуқ билиштә дайим йеңилимақта; [11] униңда һеч қандақ
юнанлиқ яки Йәһудий, сүннәтлик яки сүннәтсиз, ят мәдинийәтлик, Скит, қул яки һөр-
ләр мәвҗут әмәстур; бәлки Мәсиһ һәммидур, вә һәммидидур.
[12] Шуңа, Худаниң талливалғанлириға, пак-муқәддәс вә сөйүнгәнләргә лайиқ, адәмгә ич ағри-
тидиған бағирларни, меһриванлиқ, кичик пеиллиқ, мөминлик вә сәвир-тақәтликни кийи-
велиңлар; [13] бир-бириңларға йол қоюңлар, наразилиқ иш болса бир-бириңларни кәчүрүм
қилиңлар; Мәсиһ силәрни қандақ кәчүрүм қилған болса силәрму шундақ қилиңлар. [14] Мошу
ишларниң үстигә камил бирликниң риштиси болған меһир-муһәббәтни қошуп бериңлар.
[15] Мәсиһниң хатирҗәмлиги қәлбиңларда һөкүм сүрсун (силәр бир тән болуп бу хатирҗәм-
ликтә болушқа чақирилған екәнсиләр) вә шундақла рәхмәт ейтишларда болуңлар.
[16] Мәсиһниң сөз-каламини өзәңларда байлиқ һасил қилип турғузуңлар, барлиқ дана-
лиқ билән бир-бириңларға үгитиңлар, җекиләңлар, чин қәлбиңларда зәбур-нәғмиләр,
мәдһийә күйлири вә роһий нахшиларни яңритип Худани чирайлиқ мәдһийиләңлар;
[17] вә һәммә ишларда, сөз болсун, әмәл болсун, һәммисини Рәб Әйсаниң намида қилип,
униң арқилиқ ХудаАтиға рәхмәт ейтиңлар.

3:6 «чүнки бу ишлар түпәйлидин Худаниң ғәзиви итаәтсиз пәрзәнтләргә чүшиду» — «итаәтсиз пәрзәнтләр» дегән ибарә инсанниң әсли түп тәбиитидә итаәтсизликниң барлиғини, итаәтсиз Адәм атиниң пәрзәнтлири екәнлигини көрситиду. Лекин «итаәтсиз пәрзәнтләр» болса Худаниң шапқити билән Худаниң Өзиниң пәрзәнтлиригә айлиниду *(5, 7-айәтни көрүң)*.

3:6 1Кор. 6:10; Гал. 5:19; Әф. 5:5; Вәһ. 22:15.

3:7 1Кор. 6:11; Әф. 2:1; Тит. 3:3.

3:8 Әф. 4:22; Ибр. 12:1; Яқ. 1:21; 1Пет. 2:1.

3:9 Әф. 4:25.

3:10 «вә йеңи адәмни кийгәнсиләр; йеңи адәм болса өзини Яратқучиниң сүрәт-образи бойичә толуқ билиштә дайим йеңилимақта» — «кона адәм» *(9-айәт)* Адәм атидин мирас қилинған гунакар һаятни көрситиду; «йеңи адәм» болса Мәсиһдә болған йеңи һаятни көрситиду.

3:10 Яр. 1:26; 5:1; 9:6; Рим. 6:4; 1Кор. 11:7; Кол. 1:15; Яқ. 3:9

3:11 «униңда һеч қандақ юнанлиқ яки Йәһудий, сүннәтлик яки сүннәтсиз, ят мәдинийәтлик, ... мәвҗут әмәстур» — «ят мәдәнийәтлик» — грек тилида «сақаллиқ» дейилиду; чүнки греклар адәттә сақал қоймайтти. Бу сөз адәттә грек яки латин тилини сөзләлмәйдиғанларни көрситәтти; адәттә греклар вә латинлар ундақ кишиләрни кәмситип «сақаллиқ» дегән сөзни «явайи адәмләр» дегән сәлбий мәнада ишлитәтти. **«... ят мәдинийәтлик, Скит, қул яки һөрләр мәвҗут әмәстур; бәлки Мәсиһ һәммидур, вә һәммидидур»** — «Скитлар» адәттә Оттура Асиядики көчмән хәлиқниң умумий нами еди.

3:11 1Кор. 7:21,22; 12:13; Гал. 3:28; 5:6; 6:15.

3:12 «Шуңа, Худаниң талливалғанлириға, пак-муқәддәс вә сөйүнгәнләргә лайиқ ... кичик пеиллиқ, мөминлик вә сәвир-тақәтликни кийивелиңлар» — Тәврат-Инҗилда «мөминлик»ниң «ювашлиқ иман-ишәш билән» дегәндәк алаһидә мәнаси бардур. Мөмин адәм өзиниң һоқуқлири яки имтиязлирини бекитиш үчүн күрәш қилмайду; чүнки у Худа алдида иман билән тоғра маңған болса, Худа мошу ишларни өзигә капаләт қилған дәп хатирҗәмликтә туриду. Бу сөз тоғрилиқ йәнә «қошумчә сөз»имизни көрүң.

3:12 Әф. 4:32; 6:11; 1Тес. 1:4.

3:13 Мат. 6:14; Мар. 11:25; Әф. 4:32.

3:14 «... камил бирликниң риштиси болған меһир-муһәббәтни қошуп бериңлар» — яки «... камил риштә болған меһир-муһәббәтни қошуп бериңлар».

3:14 Юһ. 13:34; 15:12; Әф. 4:3; 5:2; Кол. 2:2; 1Тес. 4:9; 1Юһа. 3:23; 4:21.

3:15 «Мәсиһниң хатирҗәмлиги қәлбиңларда һөкүм сүрсун» — бу муһим сөз тоғрилиқ «қошумчә сөз»имизни көрүң.

3:16 «... чин қәлбиңларда зәбур-нәғмиләр, мәдһийә күйлири вә роһий нахшиларни яңритип Худани чирайлиқ мәдһийиләңлар» — «зәбур-нәғмиләр» бәлким сазға тәңкәш қилинип ейтилидиған нахшилар; «мәдһийә күйлири» бәлким сазсиз нахшилар; «роһий нахшилар» бәлким стихийиликтин, өзлигидин, Муқәддәс Роһниң илһами билән ейтилған нахшиларни көрситиду *(«1Кор.» 14:15ниму көрүң)*.

3:17 Әф. 5:20; 1Тес. 5:18.

Аилидикиләргә болған жекиләшләр

[18] Силәр аяллар, Рәбдә болған сүпитиңларға лайиқ өз әрлириңларға бойсунуңлар;
[19] силәр әрләр, өз аяллириңларға муһәббәт көрситиңлар; уларға аччиқ қилмаңлар.
[20] Силәр балилар, ата-анаңларға һәммә ишларда итаәт қилиңлар; чүнки бундақ қилиш
Рәбдә болған гөзәл иштур.
[21] Силәр атилар, балилириңларниң көңлигә азар бәрмәңлар; ундақ қилсаңлар көңли яра
болиду.
[22] Силәр қуллар, әттин болған ғожайиниңларға һәммә ишта итаәт қилиңлар; пәқәт көз
алидидила хизмәт қилип, инсанларни хуш қилғучи қуллардин болмаңлар, бәлки Рәб-
дин әйминип чин көңлүңлардин иш көрүңлар.
[23] Немә ишни қиливатқан болсаңлар, униңда инсанлар алдида әмәс, бәлки Рәб алдида
қилғандәк жан-дил билән униңға ишләңлар; [24] чүнки мирасниң инъамиға Рәбдин муй-
әссәр қилинғанлиғиңларни билисиләр; чүнки силәр Рәб Мәсиһниң ибадәт-қуллуғиди-
дурсиләр. [25] Амма ким һәққанийсизлиқ қилса қилған һәққанийсизлиғи өз бешиға чү-
шиду; бу ишта һеч қандақ йүз-хатирә қилиниш йоқтур.

4 [1] Силәр ғожайинлар, қуллилириңларға адил вә тоғра муамилә қилиңлар; чүнки
әрштә өз ғожайиниңларниң барлиғини билисиләр.
[2] Дуа-тилавәткә һәр қандақ вақитта берилиңлар, буниңда рәхмәтләр ейтишип һошияр
туруңлар; [3] шуниң билән биз үчүнму дуа қилғайсиләрки, Худа бизгә Мәсиһниң сирини
жакалаш үчүн Өз сөзигә ишик ачсун; мән дәл сир үчүн зәнжирләр билән бағланғанмән;
[4] шуңа қилишқа тегишлигим бойичә, сирни ашкарилишимға дуа қилиңлар.
[5] Сирттикиләргә нисбәтән даналиқ билән меңиңлар, пурсәтләр чиққанда көңүл қоюп
қолдин бәрмәңлар. [6] Силәрниң гәп-сөзлириңлар һәрдайим меһри-шәпқәт билән бол-
сун, туз билән тетитилсун; шуниң билән силәр һәр бир адәмгә қандақ жавап беришни
билисиләр.

[7] Сөйүмлүк қериндаш һәм Рәбдә садиқ хизмәткар, ишдишимиз болған Тикикус силәргә
мән тоғрилиқ һәммә ишларни мәлум қилиду. [8] Мән уни дәл мошу иш үчүн йениңларға
әвәтишим, силәрниң әһвалиңларни биливелиши вә шундақла көңлүңларға илһам-

---

3:18 Яр. 3:16; 1Кор. 14:34; Әф. 5:22; Тит. 2:5; 1Пет. 3:1.
3:19 Әф. 5:25.
3:20 Әф. 6:1.
3:22 **«силәр қуллар, әттин болған ғожайиниңларға һәммә ишта итаәт қилиңлар»** — «әттин болған ғожайиниңлар» дегини, йәнә «силәрниң әрштә болған ғожайиниңларму бар» дәп пуритиду.
3:22 Әф. 6:5; 1Тим. 6:1; Тит. 2:9; 1Пет. 2:18.
4:1 Әф. 6:9.
4:2 Лука 18:1; Рим. 12:12; Әф. 6:18; 1Тес. 5:17.
4:3 Әф. 6:19; 2Тес. 3:1.
4:5 **«Сирттикиләргә нисбәтән даналиқ билән меңиңлар»** — «сирттикиләр» — Худаниң падишалиғиниң сиртида турғанлар, техи етиқат қилмиғанларни көрситиду, әлвәттә. **«пурсәтләр чиққанда көңүл қоюп қолдин бәрмәңлар»** — «пурсәтләр» болса «сирттикиләр»гә яхшилиқ көрситиш, Худаниң сөзини ейтиш, Мәсиһгә гувалиқ бериш қатарлиқ пурсәтләр.
4:5 Әф. 5:15, 16.
4:6 **«Силәрниң гәп-сөзлириңлар һәрдайим меһри-шәпқәт билән болсун, туз билән тетитилсун; шуниң билән силәр һәр бир адәмгә қандақ жавап беришни билисиләр»** — «туз билән тетитилсун» дегән жекиләш тоғрилиқ «қошумчә сөз»имиздә тохтилимиз.
4:6 Мар. 9:50.
4:7 **«сөйүмлүк қериндаш һәм Рәбдә садиқ хизмәткар, ишдишимиз болған Тикикус»** — «ишдаш» грек тилида «*(Худаниң)* қуллуғидики ишдаш» дегән уқумни билдүриду.
4:7 Рос. 20:4; Әф. 6:21; 2Тим. 4:12.

риғбәт бериши үчүндур.[9] Мән өзи силәрдин болған, садиқ вә сөйүмлүк қериндишимиз
Онесимусни униң билән әвәттим; улар силәргә мошу йәрдики барлиқ ишларни мәлум
қилиду.
[10] Түрмидишим болған Аристархус силәргә салам йоллайду; Барнабасниң нәври ини-
си Маркусму шундақ (силәр униң тоғрилиқ тапшуруқларни тапшурувалдиңлар; у йе-
ниңларға кәлсә, уни қобул қилиңлар); [11] Юстус дәп аталған Йәшуаму салам йоллайду.
Худаниң падишалиғи үчүн маңа хизмәтдаш болған сүннәт қилинғанлардин пәқәт мо-
шулар бардур; улар маңа тәсәлли болған.
[12] Силәрдин болған, Мәсиһ Әйсаниң қули Әпафрас силәргә салам йоллайду; у силәрниң
Худаниң пүткүл ирадисидә мукәммәл, камаләткә йетип чиң турушуңлар үчүн һәрдай-
им силәр үчүн дуаларда күрәш қилиду. [13] Чүнки мән униңға гувачимәнки, у силәр үчүн,
Лаодикиадикиләр үчүн вә Хирадолистикиләр үчүнму көп җапа тартиду.
[14] Сөйүмлүк тевип болған Луқадин силәргә салам, Демастинму шундақ.
[15] Лаодикиадики қериндашларға биздин салам, Нимфаға һәм униң өйидә жиғилидиған
җамаәткиму салам ейтиңлар.
[16] Бу хәт араңларда оқулғандин кейин, силәр уни Лаодикийидики җамаәттиму оқу-
туңлар, вә Лаодикийәдикиләргә язған хәтни силәрму оқуңлар; [17] вә Аркиппусқа: «Сән
Рәбдә тапшурувалған хизмитиңгә, толуқ әмәл қилишиң үчүн көңүл қойғин» — дәңлар.
[18] Мәнки Павлустин өз қолум билән язған салам. Мениң кишәнлинип қамап қоюлған-
лиғимни әсләңлар. Силәргә меһри-шәпқәт болғай!

4:9 Флм. 10.
4:10 Рос. 15:37; 27:2; 2Тим. 4:11.
4:11 **«Худаниң падишалиғи үчүн маңа хизмәтдаш болған сүннәт қилинғанлардин пәқәт мошулар бардур; улар маңа тәсәлли болған»** — «сүннәт қилинғанлар» — Йәһудийлар. Демас вә Луқа *(14-айәттә)* «ят әлләр»дин еди.
4:12 Кол. 1:7; Флм. 23.
4:13 **«...у силәр үчүн, Лаодикиадикиләр үчүн вә Хираполистикиләр үчүнму көп җапа тартиду»** — бу «җапа тартиш» болса дуалирида. Тексттики башқа бир кона көчүрмидә: «.. униң силәр үчүн, Лаодикиадикиләр үчүн вә Хираполистикиләр үчүнму көп қизғинлиғи бардур» дейилиду.
4:14 2Тим. 4:10,11
4:15 **«Нимфаға һәм униң өйидә жиғилидиған җамаәткиму салам ейтиңлар»** — Нимфа бир аялниң исми еди. Тексттики бәзи кона көчүрмиләрдә: «Нимфас» *(әрниң исми)* дейилиду.
4:16 **«Бу хәт араңларда оқулғандин кейин, силәр уни Лаодикийидики җамаәттиму оқутуңлар, вә Лаодикийәдикиләргә язған хәтни силәрму оқуңлар»** — мүмкинчилиги барки, «Лаодикийәдикиләргә язған хәт» әсли Павлусниң «Әфәсуслуқларға» язған хетидур. «Әфәсуслуқларға»дики «кириш сөз»имизни көрүң.
4:18 **«Мәнки Павлустин өз қолум билән язған салам»** — демәк, хәтниң башқа йәрлири катиплиқ қилған қериндишиниң қолида йезилған. Павлусниң көзлири аҗиз болуши мүмкин *(«2Кор.» 12:6-10, «Гал.» 4:15)*. **«Мениң кишәнлинип қамап қоюлғанлиғимни әсләңлар»** — демәк, дуа-тилавәтлириңларда әсләңлар.
4:18 2Тес. 3:17; Ибр. 13:3.

Қошумчә сөз

1:24 «Әнди мән силәр үчүн тартқан җапалирим үчүн шатлинимән, вә шуниңдәк Мәсиһниң җапалирида кам болғанлирини өз әтлиримдә Униң тени, йәни җамаәт үчүн толуқлаймән» (Павлусниң дегини)

Бу Инҗилдики әң сирлиқ айәтләрдин бири болуши керәк. Биз «**Рәбдин болған рәһим-шәпқәткә муйәссәр болғанлиғимиз үчүн**» (1Кор.» 7:25) бу айәт тоғрилиқ пикримизни оттуриға қойимиз.

Инҗилдики башқа ениқ тәлимләрдин биз шүбһисиз хәвәрдар қилиндуқки, кәчүрүм қилинишимиз үчүн Мәсиһ гуналиримизни Өзигә елип көтириши билән тартқан җапаси бир қетимдила түгәп, қайта болмайдиған бир иштур. Бу һәқиқәт «Юһ.» 19:30, «Рим.» 6:10, «Ибр.» 7:27, 9:12, 10:10 вә көп башқа айәтләрдә ениқ баян қилиниду. У шундақ қилип һәммимиз үчүн Өз җенини пида қилип ниҗат алди. Бу дәрдлик җапалириниң қайтилинишиниң һаҗити йоқтур. Амма жуқуриқи 1:24-айәттин мәлумки, Мәсиһниң «гунайимизни көтириш»ниң җапалири билән мунасивәтсиз болған йәнә давам қилидиған бирхил җапалири бар.

Бу тоғрилиқ расул Павлусниң «Әф.» 3:13 вә «Фил.» 3:10дики баянлири тоғрисидики изаһатлиримизниму көрүң.

Биз мошу йәрдә «Фил.» 3:10дики сөзләр оғрулуқ «қошумчә сөз»имизни қайтидин қәйт қилимиз: —

«(а) Мәсиһниң азап-оқубәтлири инсанниң азат қилинишиниң бәдили болғандәк, азат қилинишниң хәвири азап-оқубәтләр арқилиқму тарқитилиду. Һәр ким Инҗилдики «Расулларниң паалийәтлири»ни оқусила буниң һәқиқәт екәнлигини көрәләйду (мундақ дегинимиз, Худаниң хәлқиниң һазир тартиватқан азап-оқубәтлирини Мәсиһниң гунани жуюши үчүн тартқан азап-оқубәтлири билән селиштурғичилиги бар, демәкчи әмәсмиз, әлвәттә). Ниҗатниң шеринлигини тетиған һәр қандақ адәм өз аилисидикилири, дост-бурадәрлири, өз елидикилири һәтта башқа милләтләрниңму бу бәхит-бәрикәтләргә егә болушини арзу қилса, шу сәвәп түпәйлидин у һәр хил уқушмаслиқлар, чәткә қеқишлар вә униңдин көп башқа қийин ишларға йүзлинишкә тәйяр болуши керәк; у йәнә өз ихтияри билән бу йолни таллиши керәк. Һеч болмиғанда «**Мәсиһ өзини хуш қилишни ойлимиғандәк**» («Рим.» 15:3) өз зоқлири, хушлуқлиридин ваз кечишкә тәйяр болуши керәк. Бу йолда, йәни Мәсиһ маңған йолда, Мәсиһниң башқиларни һаятқа ериштүрүш үчүн өзини пида қилған йолда маңғанлар үчүнму Мәсиһ билән биллә болған бирхил алаһидә ортақлиқ яки сирдаш-һәмдәмлик бар. «Кол.» 1:24-25-айәтләрдә бу хил ортақлиқ көрситилиду, вә шуниң билән бир вақитта төвәндики йәнә бир мәнании өз ичигә алиду, дәп ишинимиз.

(ә) Мәсиһ өз җамаити үчүн дуа қилғанда («Рим.» 8:34) у биз үчүн азаплиниду; чүнки биздә һәр қандақ ишәшсизлик, әхмиқанилик яки итаәтсизлик бар болса, бу униңға вә Муқәддәс Роһқа азар бериду («Әф.» 4:30). Биз техи Мәсиһни тонумиған вақитлиримиздиму Униң биз үчүн дуа-тилавәтлири болған болуши мүмкин. Мәйли җамаәт үчүн болсун, яки ишәнмигүчиләр үчүн болсун мошундақ дуа-тилавәтләрниң азави болиду. Худаға

Роһта йеқинлашқанлар, болупму дуа-тилавәтләрдә көп болғанлар Мәсиһниң мошу азаплириға сирдаш болмай қалмайду, шундақла өзлириму азапланмай қалмайду. «Яр.» 18:17ни көрүң. Шу йәрдә Худа Ибраһимни Өзигә Өзиниң Содом вә Гоморраһ шәһәрлири үстидин азапланғанлиғи тоғрилиқ сирдаш қилиду: — «**Содом билән Гоморра тоғрисидики дад-пәряд наһайити күчлүк, уларниң гунайи интайин еғир**» (20). Ибраһимниң бу сөзләр вәҗидин қилған дуасини көрүң («Яр.» 18:17-33)».

Шуниң билән қайтидин бу айәтни көрәйли: «**Әнди мән силәр үчүн тартқан җапалирим үчүн шатлинимән, вә шуниңдәк Мәсиһниң җапалирида кам болғанлирини өз әтлиримдә униң тени, йәни җамаәт үчүн толуқлаймән**».

Буниңдин, һәр бир дәвирдә Мәсиһниң тени болған җамаәттә мәлум дәриҗидә җапалар болуши керәк, дәп хуләсә қилимиз. Бу җапаларниң болуши: (1) Худа талливалған барлиқ муқәддәс бәндилири җамаәткә қошулуши үчүн; (2) Җамаәтниң камаләткә йетиши, Худаниң толуқ бәхит-бәрикәтлиригә һәм вәһийлиригә муйәссәр болуши үчүндур. Мошундақ җапаларға Павлус бизгә үлгә болуп көрсәткәндәк, адәмләр толуқ ихтияри вә шат-хорамлиқ билән йүзлиниши керәк. «2Тим.» 2:10ни көрүң: «**Әнди шу сәвәптин, мән Худа таллиған бәндиләрниң Мәсиһ Әйсада болған ниҗатқа мәңгүлүк шан-шәрәп билән еришиши үчүн һәммә ишқа бәрдашлиқ беримән**».

«1Юһ.» 3:16 «**Биз шуниң билән меһир-муһәббәтниң немә екәнлигини билимизки, У** (Мәсиһ) **биз үчүн Өз җенини пида қилди вә бизму қериндашлиримиз үчүн өз җенимизни пида қилишқа қәриздардурмиз**». Бу айәтләрдин «җапа-зиянкәшликни издишимиз керәк» яки «җапа-зиянкәшликни тилишимиз керәк» дегән хуласигә кәлмәймиз; бәлки Мәсиһ бизгә үгәткәндәк: «**Бизни рәзилликтин қутқузғайсән, синаққа учратқузмиғайсән**» дәп дуа қилишимиз керәктур.

«**Дәрвәқә, Мәсиһ Әйсада ихласмән яшимақчи болғанларниң һәммиси зиянкәшликкә учрайду**» («1Тим.» 2:13). Худаниң алдида һәққаний һаятни өткүзүшни халайдиған кишиләрниң болса, җапа-зиянкәшлик издәп-соримайла бешиға чүшиду! Чүшсила, убдан мевиси бар болиду дәп билип сәвир-тақәтлик, шат-хорамлиқ билән уни қобул қилайли!

«**Әнди мән силәр үчүн тартқан җапалирим үчүн шатлинимән, вә шуниңдәк Мәсиһниң җапалирида кам болғанлирини өз әтлиримдә униң тени, йәни җамаәт үчүн толуқлаймән**».

2:8, 20 Бу дунийдики «асасий қаидә-қанунийәтләр» — улар зади немә?

Грек тилида бу «стоихеа» дегән сөз билән ипадилиниду. «Стоихеа»ниң асас мәнаси «сизимлар» дегәнликтур. Бу сөз «Ибр.» 5:12дә «принсиплар» дегән мәнада, вә «2Пет.» 3:10, 12дә «аләмниң асасий амиллири» дегән мәнада ишлитилиду. «Гал.» 4:3, 9да «Колоссиләргә» 2:8, 12дә «асасий қаидә-қанунийәтләр» дегәнгә охшайдиған мәнада ишлитилиду. Грек пәлсәпәсидики бәзи системилар, болупму «Стоихисм» бойичә, пүткүл аләм мәлум «сизимлар» тәрипидин башқурулиду; бу җәһәтләр җоңгудики «давҗяв дини»ға интайин охшап кетиду. Бундақ пәлсәпә бойичә, ронақ турмуш өткүзүш үчүн адәмләр мошу «сизимлар»ни билиши яки сезиши керәк андин бу сизимларға маслишип жүрүши керәктур. Әмәлийәттә җаһандики барлиқ әл-милләтләр өзлири

үчүн бир «сизимлиқ» системини, йәни диний система ичидә яки униң сиртида болған өзигә хас қаидә-йосунларни тәрәққий қилдуруп кәлди. Әтрапимизда мошуларниң тәсирлири көрүнмәктә; шунчә көп аддий ишлар «яман болиду» дейилмәктә; һәр йәрдә бир-биригә охшимайдиған мошундақ қаидә-йосунларниң айиғи йоқтур. Инсанниң вуҗуди бирәр қорқунучниң жилтизи, бир «егисизлик» яки «һимайисизлик»ниң қандақтур бир сезими түпәйлидин мошундақ «қаидә-йосунлар»ни асанла қобул қиливалиду. Бәзи вақитларда «қаидә-йосунлар» мәлум бир диний системилиқ қаидә-йосунлар билән алмаштурулиду; андин хәлиқ «диндин сирт» болған бир түркүм қаидиләрни «хурапийлиқ» дәп атайду. Амма әмәлийәттә барлиқ мошундақ қаидә-йосунларни расул Павлус «Гал.» 4:9да «тиләмчиликкә аит» әрзимәс нәрсиләр дәп бекиткән. Гунаға патқан адәмләрниң роһида виҗданниң аллиқандақ излири яки сарқиндилири қелип қалған болса, шу қаидә-йосунлар мәлум җәһәтләрдә шуларни күчәйтиду; амма ахир берип улар пәқәт гунаға петип кәткән бечарә инсанийәтниң өз роһий ялаңачлиғини йепивелиш үчүн ишлитидиған җул-җул ямақларла болиду, халас. Инсан қәлбиниң барлиқ муһтаҗлиридин бирдин-бир чиқалиғучи, Худаниң ниҗати болған Мәсиһ Өзидур. Мәсиһ билән кийгүзүлгүчигә һеч қандақ тилтумарлар яки һеч қандақ «яман болиду» дегән қаидә-йосунлар керәк әмәс; мошундақ нәрсиләр һәммигә Қадир Худа алдида нәпрәтлик вә Униң меһир-муһәббигә аһанәт чаплаштин ибарәт болиду.

«Қаидә-йосунлар» тоғрилиқ ейтқинимизниң сиртида турған пәқәт бирла мисал бар. У болса Худа Өзи Исраил хәлқигә тапшурған қанунлар һәм бәлгүлимиләрдур; бу қанун-бәлгүлимиләр Өз гөзәл нишаниға йетип, һазир әмәлдин қалдурулди; адәм Мәсиһ билән бир қилинған екән, ундақта өзлиридә һәққанийлиқни издәйдиған, Худаниң барлиқ йоллирида меңишқа интилидиған йеңи бир һаят бардур; Худаниң хаһишлири вә мәхсәт-муддиалири шундақ адәмниң вуҗудиниң қат-қатлирида пүтүклүктур. Биз мошу дуниядики «тиләмчиликкә аит» болған «**«асасий қаидә-қанунийәтләр»гә нисбәтән өлгәнмиз; немишкә уларда йәнә яшаверимиз?**».

«**Әгәр Мәсиһ билән бу дуниядики қаидә-қанунийәтләргә нисбәтән өлгән болсаңлар, немишкә (бу дунияда яшиғанлардәк) «Тутма!» «Тетима!» «Тәгмә!» дегәндәк бәлгүлимиләргә риайә қилисиләр?**» (2:20)

2:10 «Силәр Униңда мукәммәлдурсиләр»

Бу әҗайип баян Павлусниң: «**һеч кимниң Мәсиһ бойичә болмиған, пәйласоплуқ яки бемәна алдамчилиқ билән, инсанлардин кәлгән тәлимләр, йәни бу дуниядики «асасий қаидә-қанунийәтләр» бойичә силәрни өз олҗиси қилип аздурмаслиғи үчүн һези болуңлар**» (8) дегән сөзлириниң ахирида қилиниду, вә шундақла бу сөзлириниң асасий сәвәвини баян қилиду. Худада болған барлиқ һәммә болса Мәсиһдә туриду; Худаниң һәммә барлиғи Мәсиһдә әзәлдин болған вә һемишә болиду. Бизму «Униңда» (йәни Мәсиһдә) болсақ әнди Худаниң барлиқ мукәммәл җәвһириму охшашла бизниңки болиду. Шундақ болғанда пәлсәпә яки «алаһидә даналиқ» бизгә қандақму «артуқ» бир немини тәминлийәлисун? Павлусниң бу мәктупиниң бәзи йәрлиридә ейтқан сөзлиридин қариғанда, Колосси шәһири әтрапида жүрүватқан мошундақ «пәлсәпичиләр»ниң җамаәткә йәткүзгән езитқулуғи аз әмәс еди. 18-айәттин қариғанда шуларниң дегәнлири бәлким мундақ: «... Дурус, силәрниң Әйса Мәсиһкә болған

етиқадиңлар интайин яхши, Униңға ибадәт қилиш тоғридур. Амма интайин имтиязлиқ кишиләр болған бизләргә нирнәччә алаһидә аламәт көрүнүшләрму кәлди! Биз бәзибир мәхпий бәлгүлимиләргә бойсунушумиз билән биздә алаһидә йошурун билим бардур; башқа аддий кишиләр униңға һеч несивә болалмайду. Бизгә алаһидә тонуш болған пәриштиләргә силәр биз билән биллә сәҗдә қилсаңлар, силәрму бу «алаһидә бәлгүлимиләр»гә бойсунсаңлар, әнди силәрму бу билимгә егә болисиләр, силәрдә техиму бәхит-бәрикәтләр, техиму көп күч-қудрәт болиду...» вәһаказалар, вәһаказалар...

Адәмләр Мәсиһниң «һәммидин үстүнлүги»гә етивар бәрмисә мошундақ әхмиқанилиқни қобул қилиши мүмкин. Чүнки Павлус дегинидәк, У һәмминиң «Баш»идур — пәқәт җамаәтниңкила әмәс, бәлки Худаниң мәңгүлүк бекитмиси билән пүткүл aләм (җүмлидин мошу аталмиш «алаһидә пәриштиләр»)гиму баштур. У: «Сениң баш билән беваситә мунасивитиң бар болса, немишкә төвән туридиған мәлум башқа бириси билән болған қандақтур бир мунасивәт өзәмгә «артуқ» бир немини бериду, дәп ойлайсән? Әксичә мошундақ ой-хиялириң Баш Болғучиниң Өзигә бирхил аһанәт һесапланмамду? Әмәлийәттә, сениң диққитиң, ой-зеһниң Униңдин вә һәммә ишларни тоғрилиған улуқ қурбанлиғидин айрилған болса, сән дәрвәқә һеч пайда алмай, әксичә зиян тартқучи болуп қалисән!» дегәндәк болиду.

2:11 «Мәсиһниң сүннити»

«**Силәр Униңда** (Мәсиһдә) **адәмниң қолисиз болған сүннәт билән сүннәт қилинғансиләр; демәк, Мәсиһниң сүннити билән гуналиқ әткә бағланған тәндин халас қилинғансиләр**»

Бу айәттики «**адәмниң қолисиз болған сүннәт**» болса адәмниң әтлиридә болған сүннәт әмәс, бәлки адәмниң роһ-қәлбини тәндә болған гунаниң өлүм елип келидиған кона қанунийитидин «кесип үзүш»тин ибарәттур. Бу тоғрилиқ «Әзакиял» һәм «Филиппилиқларға»дики «қошумчә сөз»имиздә баян қилинған «сүннәтниң роһий әһмийити» тоғрилиқ изаһатларни көрүң. Шу йәрләрдә ейтқинимизни йеғинчақлиғанда, җисманий сүннәт Худа тәрипидин роһий сүннәтниң «бешарәтлик көләңгиси» болуш үчүн бәлгүләнгәндур. Адәм бу дунниядики барлиқ нәпсанийәтчилик вә яман һәвәсләрдин «кесип үзүлгән» болуп, у һәқиқәтән Мәсиһгә қарап-тайинип яшап, Худаға Өз Роһи арқилиқ ибадәт қилиду — мана бу роһий сүннәтниң нәтиҗисидур. Мундақ адәм һазир қәлбидә вә роһида «Худаниң адими»дур — роһий сүннәт қилинған болса, җисманий сүннәт керәк әмәстур.
Әнди расулниң «**Мәсиһниң сүннити**» арқилиқ роһий сүннәт қобул қилимиз, дегининиң мәнаси немә? «**Мәсиһниң сүннити**» дегән немә?

Мошу йәрдики «Мәсиһниң сүннити» Муса пәйғәмбәр арқилиқ чүширилгән Тәврат-қанунда бекитилгини бойичә Мәсиһ Әйсаниң қилинған җисманий җәһәттики сүннити әмәс. Мәсиһниң бу сүннити барлиқ Йәһудий оғул бовақларниңкигә охшаш сәккиз күнлүк болғанда қилинған еди. Изаһатта ейтқинимиздәк, «Мәсиһниң сүннити»ниң мундақ икки хил мәнаси болуш мүмкинчилиги бар: —

(1) «Мәсиһ тәрипидин қилинған сүннәт». Бу еһтималға йеқин болған бир чүшәнчә. «роһий сүннәт» дәрвәқә пәқәт Мәсиһ тәрипидинла қилиниши мүмкин, дегән һәқиқәттур. Оқурмәнләр бу чүшәнчә бойичә айәтни чүшәнсә Мәсиһ тоғрилиқ болған тәлимат җәһәтидә һеч қандақ аздурулуш болмайду, шундақла умумий һәқиқәт җәһәтидә зиян болмайду.

(2) Шундақ болсиму, өзимизниң пикримиз шуки, «Мәсиһниң сүннити» дегән сөз, бизгә ниҗат йәткүзгән Униң чапрас яғачи вә өлүмини көрситиду. Грек тилида «сүннәт» «әтрапи кесилгән» дегән сөз билән ипадилиниду, бизниңчә мошу йәрдә Даниял пәйғәмбәрниң: («Дан.» 9:27) «**Бу атмиш икки «йәттә вақит» мәзгили өткәндин кейин Мәсиһ үзүп ташлиниду** (өлтүрүлиду)**, Униңда һеч нәрсә қалмайду**» дегән бишаритигә бағланған, дәп қараймиз.

Бундақ «кесилиш» пәқәт Униң җени әмәс, бәлки Униң шәхсиниң гуналиримизни Өзигә елип Худаатисиниң һозуридин үзүлүшини көрситиду, дәп қараймиз. Биз башқа бир китапчидин сөз алсақ: —

«Бу «калам» — йәни Мәсиһ, гунакар адәмләрниң орнида әйиплиниш үчүн, Өзини чапрас яғачқа (дарға) миқлитип өлүшкә тутуп бәргән. У гунасиз, мукәммәл адәм болуп, чәклик вақит ичидә бурунқи вә кейинки һәммә адәмләрниң барлиқ гуналирини үстигә алған, У бизниң орнимизда Худаниң гуна үстигә төкмәкчи болған ғәзәплик җазалирини қобул қилған. Гунаниң җазаси — Худадин айрилиштур. Шуниң билән Униң роһи Худадин үч саатлик айрилған. Шу үч саатниң әң ахирқи минутлирида: —«**Әйса жуқури аваз билән: «Ели, ели, ләма савақтани?» йәни «Худайим, Худайим, Мени немишкә ташливәттиң?» дәп қаттиқ нида қилди**» («Мат.» 27:46, «Мар.» 15:24)

Демәк, У дуниядики миллионлиған адәмләрниң мәңгүлүк дозақ азаплирини (дозақ — Худадин айриветилиштин ибарәт) чәклик вақит ичидә бешидин өткүзүп, барлиқ бәдәлни төливәткән. Худа мана мошу вастиси билән бирла вақитта, һәм Өзиниң адиллиғини қанаәтләндүргән һәм һәр бир адәмни Өзиниң рәһимдиллигигә мәңгүлүк еришәләйдиған қилған. Худа Өз Калами болған Мәсиһниң мукәммәл қурбанлиғини қобул қилған».

Бундақ чүшәнчә бизниң Мәсиһниң өлүмидә вә тирилишидә Униң билән бир қилинғанлиғимизни көрситидиған, төвәндики айәт билән убдан маслишиду: —

2:12

«**Шуниң билән тәң чөмүлдүрүлүштә дәпнә қилинғансиләр; силәр йәнә Уни өлүмдин тирилдүргән Худаниң вуҗудуңларда ишләйдиғанлиғиға ишәш бағлаш билән Униң билән тәң тирилгәнсиләр**».

«Чөмүлдүрүлүш» тоғрилиқ

«Чөмүлдүрүлүш» тоғрилиқ «Әфәсуслуқларға»дики «қошумчә сөз»имизни көрүң. Ишинимизки, «чөмүлдүрүлүш», йәни суға чөмүлдүрүлүш, Худа инсанға бекиткән «Муқәддәс Роһниң һаятиға» тәшна-тиләк йолидур. Демәк, чөмүлдүрүлүшниң өзи адәмни қутқузмайду; лекин у арқилиқ биз Худаниң Муқәддәс Роһиға чөмүлдүрүлүшкә,

мәңгүлүк һаятиға толдурулушқа болған тәшна-тилигимизни Худа алдида билдүрәләймиз. «Расулларниң Паалийәтлири», 2:38-42ни көрүң. Суға чөмүлдүрүлгинимиздә төвәндики ишлар болуши керәк: —

(1) Биз жут алдида, җамаәт алдида, пүткүл аләмдики пәриштиләр вә барлиқ җин-шәйтанлар алдида вә Худаниң Өзиниң алдида өзимизниң Мәсиһкә бағланған етиқадимизни очуқ ипадиләймиз вә етирап қилимиз.

(2) Әйса Мәсиһниң өлүмини гунайимизниң кәчүрүм қилинишиниң бирдин-бир йоли дәп етирап қилимиз.

(3) Биз униң арқилиқ товва қилишимизни ипадиләймиз. «Кона һаят»имизниң Худа алдидики әрзимәслигини, «дәпнә қилиш»и керәклигини етирап қилимиз (демәк, чөмүлдүрүлүш «кона мән»ниң дәпнә мурасимидур).

(4) Худаниң «йеңи һаят» тоғрилиқ вәдисигә қарап, ишәш билән Худадин бизгә йеңи һаят, йәни мәңгүлүк һаят елип келидиған Муқәддәс Роһуңни тәғдим қилғайсән дәп җиддий илтиҗа қилимиз.

(5) Биз чөмүлдүрүлүшни җамаәтниң мәлум бир әзасиниң қолида қобул қилғинимизда, Худаниң Өз җамаитигә мунасивәтликлигимиз, шундақла җамаәтниң бир-биригә муһтаҗлиғини вә бир-биригә бойсунуш керәклигини етирап қилимиз.

2:14

«**Бәлгүлимиләрдә өз ичигә елинған үстимиздин әрз қилидиған, бизни әйипләйдиған пүтүкләрни өчүрүп ташлиди; У уларни биздин нери қилди, чапрас яғачқа миқлатқузди**».

Павлус бу әҗайип айәтләрдә (10-15) Мәсиһниң Өз хәлқи үчүн чапрас яғачта миқлинип ада қилғанлириниң барлиғини бир-бирләп тәһлил қилиду. Мошу йәрдә оқурмәнләрниң биринчи соали «Бу «**бәлгүлимиләрдә өз ичигә елинған үстимиздин әрз қилидиған, бизни әйипләйдиған пүтүкләр**» дегән немә?» болуши мүмкин.

Грек тилидики «пүтүкләр» дегәнни ипадилигән «хеирграфон» дегән сөз әсли «қәризнамә» дегән мәнани билдүриду. У тилға алған «бәлгүлимиләр» болса шүбһисизки, Тәврат қанунидики көп тәрәплимилик бәлгүлимиләрдур. Адәттә Павлус бу бәлгүлимиләрни көрсәткинидә, пәқәт Йәһудийларға қаратилғанларни көздә тутиду; амма мошу йәрдә «бәлгүлимиләр» шүбһисизки, «Рим.» 8:4дә баян қилинған «**қанундики һәққаний тәләпләр**» дәп аталған әмирләрни өз ичигә алиду. Бу бәлгүлимиләр көплигән гуналиримизни паш қилип, бизни ноқуп әрз қилғучи қолдәк, яки болмиса бизни санҗишқа тәйярланған қилич, яки тегишлик болған өлүм җазасини бекитишкә тәйярланған миқлардәк туриду. Амма буниң орнида Мәсиһ бу әрз қилғучи миқлардәк бәлгүлимиләрни Өз шәхсигә қаритип, буларниң җазасини Өзигә қаратти. Бу җазани У Өзи көтәрди; вә шундақ қилип бу бәлгүлимиләр «чапрас яғачқа миқланған» һалда қалди — уларниң җаза күчлири түгәп болди, уларда етиқат қилғучи бизләргә һеч қандақ әрзләр қалмиди. Һәмдусана!

Рим империйәсидики кона бир адәт бойичә, қәриз төлигәндин кейин, қәризнамә үстигә грек һәрипи «хай»ниң чоң йезилиши (Χ) сизилатти. Оқурмәнләргә ениқки, бу һәрип чапрас яғач шәклидә еди. Мәсиһ һәр биримизни дозаққа әвәтидиған қәризнамини җиҗап ташлиғандур!

2:15

«**У һөкүмдарлардин вә һоқуқдарлардин олҗа елип, чапрас яғачта уларни рәсва қилип уларниң үстидин тәнтәнә билән ғәлибә қилди**».

Мәсиһ бу яман роһлар болған һөкүмдарлардин немини «олҗа» алған дәп сорисақ, җавап шүбһисизки, «Өзигә етиқат бағлиғучиларни олҗа алған». Чүнки Униңға етиқат бағлиғинимизда һәр қандақ яман роһларниң ғоҗайинлиғидин яки Шәйтанниң илкидин қутулимиз. Өзини Мәсиһгә тапшурған һәр бир кишиниң җин-шәйтанлардин қорқушиниң һеч қандақ һаҗити йоқтур вә шундақла у «яман роһларни рәнҗитмәй улар рази қилинсун» дегәндәк түгимәс ишлардин халас болди. Худа бизни Өз падишалиғиға йөткәп Өзи бизгә егидарчилиқ қилиду. Шуниң билән биз яман роһларниң илкидин пүтүнләй қутулдуқ. Худаға бойсунуп җүрсәк рәзил болғучи бизгә тегәлмәйду; у бизгә һуҗум қилса униң билән қаршилишиш һоқуқимиз болиду; чүнки ғаливийәтни Мәсиһ аллиқачан қазанди!

Биз Мәсиһниң чапрас яғачқа миқлинишини Шәйтанниң қутритишлири вә езитқулуғи билән инсанлар (сатқун Йәһуда Ишқариот, Йәһудий баш каһинлар, Римлиқ валий Пилатус вә Римлиқ ләшкәрләр) тәрипидин җүргүзүлгән дәп чүшинимиз. Яман роһларниң мәхсити шүбһисизки, Мәсиһни йоқитиштин ибарәт еди; амма иш уларниң ойлиғинидәк чиқмиди («1Кор.» 2:8ни көрүң). Уни чапрас яғачта йоқитишиниң орнида, әксичә улар пәқәтла Худаниң мәңгүлүк мәхсәт-муддиалирини ада қилип, Мәсиһни пүткүл инсанийәтниң гуналирини толуқ көтәргүчи қилди, халас. Мәсиһниң өлүмидә болған ғаливийити Униң тирилиши билән испатлиниду; шуниңдәк яман роһларниң ғәлибилик тәнтәнисиниң орниға, әксичә уларниң Худаға қарши исиян көтәргәнлиги, Худаниң меһригә ишәнмәслигидә болған әхмиқанилиги очуқ рәсва қилинип, уларниң олҗа-егиликлири (йәни, ишәнгән бизләр) тартивелинди.

2:17 «Көләңгә вә җисим»

«**Бу ишлар болса бир көләңгә, халас; униң җисми болса Мәсиһниңкидур!**»

Бу көрүнүштә аддий болған баянда тәлиматниң шунчә зор байлиқлири бизгә аян қилинип ечип берилди! Бу иш үстидә әстайидил ойланғучи үчүн Мәсиһниң шунчә көп шәрәплири аян қилиниду!

Бу баяндин көримизки, Тәвраттики барлиқ бәлгүлимиләр қанчилик инчикә болушидин қәтъийнәзәр, уларниң һәр бир тәпсилатлири Мәсиһни, Униң шан-шәрәплирини, Униң қурбанлиғини, Униң болидиған хәлиқ-җамаитини, Униң қилидиған барлиқ ишлирини көрситидиған бирхил бешарәттин ибарәттур. Сәһипә чәклимиси болғачқа, мошу йәрдә инчикиләп тәһлил қилалмидуқ. Шүбһисизки, бу бәлгүлимиләрниң көп тәпсилатлириниң әһмийити дәсләптә мүҗмәл көрүниду; амма уларниң һәр бири үстидә иман-ишәш вә әстайидиллиқ билән издәнгүчиләр үчүн ахири уларниң бешарәтлик, сирлиқ әһмийәтлири көп җәһәтләрдә ечип берилиду, дәп ишинимиз.

Бу ишларға мисал билән хуласә қилайли. Аилиңизгә узундин бери яр-йөләк болуп кәлгән амма силәр көрүп бақмиған, ширәм туққиниңиз болған меһриван бир тағиңиз бар дәп ейтайлуқ. Бу тағиңизниң җуксәк абройи вә намидин пайдилиниш үчүн униң

салаһийтигә киривалған көп дүшмәнлири бар болиду. Шуңа алдамчилиқниң алдини елиш вә униң билән көрүшкәндә тонувелиш үчүн у рәссамға өзиниң рәсимини сиздуруп силәргә әвитиду. Шүбһисизки, бу рәсим өйиңиздә һөрмәтлик орунда есиқлиқ туриду; силәр тағаңлар кәлсә һеч қандақ хаталиқ болмисун дәп униңға пат-пат қарайсиләр; вә йәнә бәлким униң билән дидарлишишқа, көп илтипатлири үчүн рәхмәт ейтиш күниниң келишигә тәшна болуп униң йолиға тәлмүрүп қарайсиләр. Бу интизар болған күн йетип келип, тағаңлар силәр билән биллә турғанда, бу рәсим пәқәт иккиләмчи роль ойнайду, халас; шүбһисизки, силәр рәсимни йәнә әтиварлайсиләр, амма униң һазир кериги болмайду. «Мәсиһниң рәсими» болған Тәвраттики бәлгүлимиләр буниңға охшаштур. Биз йеңи әһдиниң җәвһиридә яшиған болсақ, қәлбимизгә Мәсиһниң муһәббити йетип, гунаниң илкидин қутқузғанда, бәлгүлимиләр керәксиз болуп қалиду. Биз бәлгүлимиләрниң сөйүмлүк Мәсиһимизни шунчә яхши әкс әттүрүп У тоғрилиқ бешарәт бәргәнлиги үстидә чоңқур ойлишимиз мүмкин, әлвәттә; амма һазир бу Шәхсниң Өзи биз билән биллидур!

Шуңа Павлус шуни ейтидуки, Мәсиһни қобул қилған һәр кимниң Тәвраттики бәлгүлимиләргә һаҗити йоқтур; у аллиқачан пак-муқәддәс вә муһәббәтлик һаят өткүзүшкә башлиғандур.

3:4

«**Амма һаятимиз болған Мәсиһ ашкариланған чағда, шуан силәр Униң билән биллә шан-шәрәптә ашкарилинидиған болисиләр**»

Расул Павлусниң бу баяни Мәсиһ бу зиминға қайтип кәлгәндә йүз беридиған ишларниң қисқа бир жиғиндисидур.

Биз муқәддәс китаптики бу тоғрилиқ бәзи башқа баянларға болған чүшәнчимиз бойичә болидиған ишларниң тәртиви бәлким төвәндикидәк болиду: —

(1) Мәсиһ асмандин зиминға чүшүшкә башлиғинида, у зор авазда Худаниң зиминда туруватқан барлиқ муқәддәс бәндилирини Өзигә чарқириду; Униң бу қаттиқ товлиши билән Мәсиһдә өлгән кишиләр тирилдүрүлиду вә зиминда тирик қалған ишәнгүчиләр билән бирликтә Мәсиһ билән учришишқа һаваға учурулиду («1Тес.» 4:16).

(2) Бу учришишта муқәддәс бәндиләрниң барлиқ қилғанлири «Мәсиһниң сорақ тәхти»ниң алдида өлчәмлинип баһалиниду («2Кор.» 5:10)

(3) Ишәнгүчиләрниң һәр бири өз көзи билән Мәсиһни көргәндә, ич-вуҗудида Униңға охшаш мукәммәл пәзиләтлик, муһәббәтлик, пак-муқәддәс болушқа пүтүнләй өзгәртилиду. Ичидики барлиқ гуналири мәңгү арқида қалиду. Бундақ өзгәртилиш отта тавлинишқа охшиғини билән, бу от әҗайип тилсимат бир от, йәни Әйса Мәсиһниң муһәббәтлик оти болиду; униңда һеч қандақ гунаниң қелиши мүмкин әмәс («Пәнд.» 20:8 «**Падиша адаләт тәхтидә олтарғанда, һәммә яманлиқни көзи билән қоғлайду**»).

Шу чағда ишәнгүчиләрниң сиртқи қияпити, тирилиштә қандақ тәнгә егә болидиғанлиғи болса, бу техи бир сирдур. Павлус мошу йәрдә қияпити интайин шан-шәрәплик, яки «шан-шәрәптә» болиду, дәйду («1Кор.» 15:21-23, 35-38, «1Юһ.»3:2-3ниму көрүң).

(4) Гәрчә Худаниң миллионлиған хәлқи вә уларниң барлиқ өмүрлүк ишлири бу вақиәгә мунасивәтлик болсиму, бу дуниядики вақитқа нисбәтән бу ишларниң һәммиси «бир дәқиқидә, көзни жумуп ачқичә» йүз бериду («1Кор.» 15:52).

(5) Мәсиһ андин Өз хәлқини биллә елип йәр йүзигә қайтип чүшиду. Униң шан-шәриви улардиму көрүниду, Униң уларда болған шан-шәриви түпәйлидин пүткүл җаһан Униңға ибадәт қилиду («2Тес.» 1:7-10ни вә Павлусниң мошу 3:4-айәттики сөзни көрүң).

(6) Исраилларниң һәммиси ниҗат тапиду («Рим.» 11:26-27).

(7) Мәсиһ Исраилни уларға һуҗум қилидиған барлиқ әл-жутлардин қутқузиду («Зәк.» 12-бап). Униң пути У әслидә асманға қарап көтирилгән Зәйтун теғиниң үстидә қайта туриду («Зәк.» 14:1-4). Шу вақитта Исраилға һуҗум қилғанларниң көпи башқа өлгәнләр билән биллә ахирқи сорақни күтүш үчүн шу һаман тәһтисараға чүширилиду.

(8) Мәсиһ зиминда 1000 жил һөкүм сүриду, Исраил хәлқи Униң йәр йүзидики вәкили болиду.

(9) 1000 жилдин кейин ахирқи сорақ болиду (қиямәт күни).

Бу улуқ ишларниң башқа бәзи җәһәтлири тоғрисида «Йоел»дики «қошумчә сөз»имизни көрүң.

3:12 Инҗилда көрситилгән «мөминлик»ниң мәнаси

Тәврат вә Инҗилда «мөминлик» яки «юваш мөминлик» деган сөзниң ишлитилишниң толиму алаһидә мәнаси бар. Мәсиһ Әйса «**Мубарәк, мулайим-мөминләр! Чүнки улар йәр йүзигә мирасхордур**» дәп тәлим бәрди («Мат.» 5:5). Худаниң падишалиғида мөмин киши өзидин күчлүк башқа бириси алдида қорқунучтин йол қойидиған киши әмәс. У бәлки Худаниң Өзигә тәғдим қилған вәдилирини инсанниң күчидин зиядә жуқури, зиядә үстүн дәп билиду; шундақла Худаниң вәдилирини әмәлгә ашуруш үчүн «мошу дунийадикиләр тутқан йоллар», йәни зораванлиқ, талаш-тартиш, җедәл-урушларни ишлитиштин қол үзгән кишидур. Башқилар билән урушуш, җедәллишиш Худаниң йоллири әмәс, Худа Өз адәмлириниң «өз һоқуқлири»ға еришиши үчүн, шуларни ишлитишкә йол қоймайду.

Буниңға һәм Тәврат һәм Инҗилдин йүзлигән мисал кәлтүрәләйттуқ, амма үч мисал купайә дәп қараймиз: —

(1-мисал) («Яр.» 13-бап). Ибраһимниң падичилири билән Лутниң падичилири падилириниң интайин тез көпәйгәнлигидин, җәнубий Пәләстиндики яйлақларда бир-биригә соқулушуп кетишкән еди. Худа аллиқачан Ибраһимға, мошу барлиқ зиминни «**Саңа вә әвлатлириңға тәғдим қилимән**», дәп вәдә қилған болсиму (12:7), амма Ибраһим Лут (иманниң ишлирини анчә чушәнмигән бир адәм)қа: «Бу зимин мениңки, чүнки Һәммигә Қадир уни маңа вәдә қилди» демиди. У бәлки Лутқа: «**Мана, зимин алдиңда туриду; сән қайси тәрәпни халсаң шу йәргә берип олтарақлашқин; мән башқа тәрәпни елип шу йәрдә туримән**» деди. Мана бу мөминликтур!

Лут интайин мунбәт Иордан җилғисини талливелип шу йәргә берип турди. У кәткәндин кейин Худа Ибраһимға йәнә сөз қилип Өз вәдисини тәстиқлап: «**Шимални, җәнупни, шәриқни, ғәрипни убдан көрүп бақ; мошу зиминниң һәммиси сениңки болиду!**» деди. Кейин, Худа җазалирини Иордан җилғисидики шәһәрләр үстигә чүшәргәндин кейин Лут вә әвлатлири Иордан дәриясиниң чәт тәрипигә көчүп һазирқи «Иорданийә» дегән дөләтниң зиминидә олтарақлашти. Ибраһимниң әвлатлири болса Қанаан (Пәләстин)ниң барлиқ зиминиға мирасхор болди.

(2-мисал) Муса пәйғәмбәр бир қетим Һарун вә Мәрйәм тәрипидин «Сән Худаниң буйруғи билән әмәс, бәлки башбаштақлиқ билән өзәңни чоң қилип Исраил хәлқигә йетәкчи болувалдиң» дәп әрз қилинди. Амма Муса пәйғәмбәр һеч талашмай үндемиди. Муқәддәс китапта униң тоғрилиқ: «**Муса дегән адәм интайин мөмин, йәр йүзидиләрниң һәммисидин мөмин еди**» дәп хатириләнгәндур. Шуниң билән у Худаниң пат арида өзини ақлап, униң йетәкчилигини тәстиқлайдиғанлиғини убдан билип, җедәлләшмиди; вә дәрвәқә Худа узун өтмәй рошән һалда шундақ қилди. «Чөл.» 12:1-15ни көрүң.

(3-мисал) Давут пәйғәмбәр сәбий бала вақтида, Самуил пәйғәмбәр Давутниң җәмәтидикиләрни йоқлап барғанда униңға: «Сән кәлгүсидә Исраилниң падишаси болисән» дәп бешарәт бәргән еди. Шу вақиттики падиша Саул болса Худаға вапасиз һалда һөкүмранлиқ сүрәтти; у пат арида көңлигә Давутни өлтүрүшни пүккән еди. Бир күни Саул вә ләшкәрлири Давутни қоғлиғанда, дәл Давут вә адәмлири йошурунивалған өңкүргә әһвалдин хәвәрсиз кирип қалди вә шу йәрдә қонуп қелишти. Саул вә ләшкәрлири ухлаватқанда Давутқа уни өлтүрүшниң убдан пурсити чиққан еди. Амма у шундақ қилишни рәт қилди; чүнки уму Худаниң вәдилири зораванлиқ арқилиқ әмәлгә ашурулмайдиғанлиғини биләтти. Саул һаят вақтида Давутқа «**Мәндин кейин сән падиша болисән**» дәп етирап қилған. Саул дүшмәнләр тәрипидин өлтүрүлгәндә, Давут ахирида падиша болди, әлвәттә.

Сәгәк оқурмәнләр Тәвраттин, жуқурида ейтқанлиримиздин сирт болған бәзи әһвалларни бәлким байқиған болуши мүмкин. Бундақ алаһидә әһваллар Худаниң Исраилға тапшурған, интайин рәзилләшкән мәлум әлләргә уруш қилиш буйруқлиридин ибарәттур. Худаниң бундақ буйруқлирида болған мәхсити болса: —

(а) Исраил (вә һәтта башқа әлләр)ни бу әлләрниң әвҗгә чиққан рәзиллиги түпәйлидин булғиништин сақлаш үчүн; бу орунлаштуруш Қутқазғучи-Мәсиһдә болған толуқ ниҗат дунияға кәлгичә (йәни Инҗил дәвиргичә) вақитлиқ бир тәдбир еди.

(ә) Исраилға вә башқиларға агаһ болуши үчүн, Өзиниң барлиқ рәзиллик үстигә төкүдиған ғәзивини көрситидиған бир мисал болуши үчүн еди.

Мошундақ уруш қилиш буйруқлириниң һәммиси Мәсиһ Өз қени билән түзгән йеңи әһдә билән пүтүнләй бекар қиливетилди. Мәсиһкә бағланған етиқади арқилиқ өзиниң гуналиқ тәбиити өзгәртилгән кишиләр болса Худаниң Өз Роһиниң қәлб-бағрида турушиға несивиликтур. Муқәддәс Роһниң күч-қудрити болса адәмниң әтрапида туруватқан һәр қандақ рәзилликниң тәсиридин үстүндур. Мәсиһдә болған ниҗат болса инсанларниң әң пәсәндә адәмлириму үчүндур. Бу тоғрлуқ Павлусниң Тимотийға ейтқан сөзлиригә қараң («1Тим.» 1:15-16): —

«**Мошу сөз ишәшлик вә һәр адәм уни қобул қилиши тегишликтур — «Мәсиһ Әйса гунакарларни қутқузуш үчүн дунияға кәлди!». Мән гунакарлар ичидики әң әшәддийисидурмән! Лекин дәл шу сәвәптин Мәсиһ Әйсаниң әң әшәддий гунакар болған мени, кейин өзигә етиқат қилип, мәңгүлүк һаятқа еришидиғанларға мисал қилип мәндә Өзиниң барлиқ сәвир-тақитини аян қилиши үчүн, маңа рәһим-шәпқәт көрситилгәндур**».

3:15

«**Мәсиһниң хатирҗәмлиги қәлбиңларда һөкүм сүрсун**»

Мана бу айәт бизгә Муқәддәс Роһниң интайин әсқатидиған бир нәсиһити болиду. Рәб Әйса Мәсиһ мухлислириға: «**Силәргә хатирҗәмлик қалдуримән, Өз хатирҗәмлигимни силәргә беримән; Мениң силәргә бәргиним бу дуниядикиләрниң бәргинидәк әмәстур**» дәп вәдә қилған («Юһ.» 14:27). «Бу дуния» көп нәрсиләрни бериду, амма берилгән нәрсиләр һәрдайим очуқ яки йошурун шәртләргә бағлиқ болиду. Бундақ бир «соғат» берилгинидә яки ярдәм қилинғанда, кәлгүсидә бу «соғат»ниң орниға башқа бир нәрсә қайтурулуши керәк болиду. Шундақ болғанда, муқәддәс китапта дейилгәндәк бу һәқиқий бир «соғат» болмайду, чүнки һәрдайим униңға йошурун баһа есиқлиқ туриду. Амма Худаниң соғатлири болса «очуқ қоллуқ билән ихтиярән берилгән» — Уларда һеч қандақ йошурун шәртләр йоқтур («1Кор.» 2:12).

Мәсиһ Әйса бу вәдисини қилғандин бери һәр бир ишәнгүчидә «өз вуҗудумниң әң чоңқур йеридә хатирҗәмлик туриду», дәйдиған қиммәтлик гувалиғи болиду. Амма бәзи вақитларда бу хатирҗәмлик бузулиду яки биздин елип кетилиду. Шундақ болғанда, сәвәвини издишимиз керәк, вә һәрдайим өзимиздинла тепилишиға ишәшимиз камил. Павлус мошу сөзини Мәсиһниң тени болған җамаәттә бир-бирини кәчүрүм қилиш, һәр бир мунасивәтниң муһәббәт ичидә болуши керәклигигә тәтбиқлайду (12-14). Биз бир-биримизни кәчүрүм қилмисақ, қәлбимиздики хатирҗәмликтин мәһрум болимиз; бу хатирҗәмлик Худа билән болған мунасивитимизниң қандақ екәнлигигә болған әң еник аламәтләрдин биридур. Амма көп башқа әһваллардиму хатирҗәмлик қәлбимиздин кәткәнлигини байқаймиз. Мошундақ әһвалларда сәмимий издәнгүчиләр үчүн хатирҗәмликниң кәткәнлигиниң сәвәвини тепип чиқиш һәргиз тәс әмәс; бәлким биз башқа бирисигә увал қилған, биадил бир сөз ейтқан, ялған гәп қилған, мәлум бир нәрсини оғрилиған; яки бәлким Худаниң сөзигә ишәнмәслик, яки У еник мәнъий қилған бир ишни қилған болушимиз мүмкин; бәзи әһвалда биз мәлум бир ишни қилишни қарар қилишимиз билән (бу ишниң өзидә һеч қандақ «һарамлиқ» болмисиму), бу иш тоғрилиқ ойланғансери Худаниң хатирҗәмлиги биздин тәсадипий қечип кетиду. Мошундақ әһвалда: «**Мәсиһниң хатирҗәмлиги қәлбиңларда һөкүм сүрсун**» — Мәсиһниң хатирҗәмлигини һәммә иш-һәрикитимиз үстидин «тоғра» яки «тоғра әмәс» дәп һөкүм чиқарғучи болушқа йол қоюп, ишлиримизни тоғрилисақ, Униң хатирҗәмлиги қайтип келиду; шундақ қилип биз нурғунлиған бала-қазадин қутулимиз, кейинки көплигән пушайман-һәсрәтләрдин сақлинип қалимиз.

4:6

«**Силәрниң гәп-сөзлириңлар һәрдайим меһир-шәпқәт билән болсун, туз билән тетитилсун; шуниң билән силәр һәр бир адәмгә қандақ җавап беришни билисиләр**»

Оқурмәнләр бәлким расулниң бу гепидики «туз»ниң немини көрсәткәнлигигә қизиққан болуши мүмкин. Шүбһисизки, у бу йәрдә Рәб Әйсаниң Өз мухлислириға ейтқан: «**Силәр йәр йүзиниң тузидурсиләр... силәр дунияниң нуридурсиләр...**» дегән сөзлирини көзидә тутиду («Мат.» 5:13-14). Инсанлар үчүн тузниң бәлким үч чоң пайдилиқ йери бар: —

(1) Аш-таамға тәм қошуш;
(2) Гөш, көктатларни сесип, чирип кетиштин сақлаш;
(3) Зедә-яриларни жуқумлиниш, бузулуштин сақлаш.

Рәб Әйсаниң (вә Павлусниң) сөзлиридә бу үч мәна көчмә һалда қоллинилған. Худаниң һәмраһлиғида яшиған кишиниң «тәмлик һаяти» бардур; у әтрапидики кишиләрниму Худани тонушқа ач-тәшна қилиши мүмкин. Униң дурус, диянәтлик һәрикәтлири вә һәққаний қилғанлири җәмийәттә чиритидиған тәсирләргә тосалғу болиду. Вә гунаниң тәсирлири инсанниң виҗданиға жуқтурулған болса униң сөзлири бәлким яриға сүрүлгән туздәк нәштәрдәк санчилиду; амма бу сөзләрниң санҗишини қобул қилған болса ундақта шипа елип келиду. Шуниңдәк етиқатчиларниң сөзлири тетиқсиз әмәс, бәлки тәмлик болуши, туздәк виҗданни ечиштуридиған болушиға тоғра келиду. Бундақ сөзләр «**меһир-шәпқәт билән**» ейтилған болса адәмниң гунайини бекиткүчи болмайду, бәлки Худаниң муһәббитини, гуналардин қутқузулидиған ниҗатлиқ йолиниң барлиғини дайим пуритип туридиған болиду.